

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'סו

ערב שבת קודש

פרשת ויגש

ד' בטבת התשע"ה

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ד' בטבת ה'תשע"ה - י"א בטבת ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ד' בטבת	הלי תלמוד תורה פרק ה-ז.	ספר טהרה הלכותיו.. ספר שופטים.. בעזרת ש-ד.	מ"ע רט.
ש"ק	ה' בטבת	הלי עבודת כוכבים וחקותיהם.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	משוך חסדך וגוי. ספר המדע והוא ספר ראשון.. הלי יסודי התורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת י. מז. ס. ו. ה. ב. ג. ד. טו. מ"ע קפו. מל"ת כג. כד.
א'	ו' בטבת	פרק ד-ו.	פרק ב.	מל"ת טז. יז. יח. יט. כ. כא. כו. כז. כט. יד. ח. ט. ז.
ב'	ז' בטבת	פרק ז-ט.	פרק ג.	מל"ת יא. יב. יג. מ"ע קפה. מל"ת כה. כב. מח. נ. נא. ל. לג. לא. לב.
ג'	ח' בטבת	פרק י-יב.	פרק ד.	מל"ת לה. לח. לו. לז. לד. מג. מד. מ. לט. מא. מה. קעא.
ד'	ט' בטבת	הלי תשובה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע עג.
ה'	י' בטבת	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע עג.
ו'	י"א בטבת	פרק ז-ט.	פרק ז.	מ"ע עג.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציטית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.09	4.42.5	12.11	11.14	9.08	6.47	5.44	5.22	4.33	ו', ד' בטבת
5.10	4.43.4	12.12	11.42	9.09	6.48	5.45	5.22	4.34	ש"ק, ה' בטבת
5.11	4.44.0	12.12	11.42	9.09	6.48	5.45	5.23	4.34	א', ו' בטבת
5.11	4.44.3	12.12	11.42	9.09	6.48	5.45	5.23	4.34	ב', ז' בטבת
5.12	4.45.4	12.13	11.43	9.10	6.49	5.46	5.23	4.35	ג', ח' בטבת
5.13	4.46.1	12.14	11.44	9.11	6.49	5.46	5.24	4.35	ד', ט' בטבת
5.13	4.46.7	12.14	11.44	9.11	6.49	5.47	5.24	4.36	ה', י' בטבת
5.14	4.47.4	12.15	11.45	9.11	6.50	5.47	5.24	4.36	ו', י"א בטבת

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
4:07	5:23	4:21	5:24	4:10	5:22	4:25	5:26	4:30	5:31
4:11	5:27	4:25	5:29	4:15	5:26	4:30	5:31	4:30	5:31

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

אבן הבוחן לניצחון – הוספה בתורה

כדי לדעת באיזה אופן צריכים לחגוג את ניצחונם של הספרים, יש לשאול את הספרים עצמם, ולהתנהג על-פי הוראתם • בשונה מכפי שהוא לפי 'הנחות העולם', שדבר יקר-ערך שומרים במקום מכובד – הרי שספר-התורה עצמו מדגיש ששלמותו בלימוד וביגיעה • מכיוון שמטרת הספרים היא הלימוד בהם על-ידי ישראל – אין לחשוש אם הספרים ייבלו ויקרעו מרוב שימוש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לצאת בלעדם, כידוע ומפורסם⁴), והגיעו סוף כל סוף למדינה זו, שבה נתרחבו ממדיה של ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, ומוסיף והולך עד היום הזה, על-ידי נשיא אגודה זו והנהלתו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר, כלשון חז"ל, "יעקב⁵ אבינו לא מת... מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"⁶, "מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש"⁷. ומכיוון שמדובר אודות ספרייה בקנה-מידה עולמי, המהווה אוצר בלום עבור היהדות התורנית כולה – מובן, שניצחונם וגאולתם של ספרים אלה (בה' טבת) הוא עניין של ניצחון וגאולה עבור היהדות התורנית כולה, כולל ובמיוחד – ניצחון וגאולה להמשך והרחבת הפעולות בהפצת המעיינות חוצה, עד לתורת החסידות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, באופן של "מוסיף והולך"¹,

א. לכל לראש יש להתחיל בפרשת היום, כפי שכבר הכריזו ובאופן של פירסום – פירסומי ניסא¹ – אודות המאורע שאירע ביום זה, ה' טבת, בשנה שעברה, שבו היה "דידן נצח"², הניצחון של הספרים³.

ובפרטיות יותר:

המדובר הוא אודות הספרים של ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, שהוקמה ונתרחבה על-ידי ובנשיאותו והנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, עוד בהיותו במדינה ההיא, וביציאתו ממדינה ההיא, לאחרי ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, נגאלו ויצאו גם הספרים (לאחרי שמסר נפשו שלא

(1 כהוראת ימי חנוכה – דמנייהו אולינן, ובפרט ביום השבת שלאחריהם, שבו נעשה העילוי והשלימות ("ויכולו") דימי חנוכה – שכל העניינים השייכים לתורה ומצוותיה", "נר מצווה ותורה אור", צריכים להיות על דרך ובדוגמת אופן הפעולה דגרות חנוכה.

(2 ל' חז"ל – ויק"ר פכ"ד, ג. וראה שיחת י"ב טבת תשמ"ז.

(3 ראה גם שיחות ה' טבת (והמשכם בשבעת ימי ההיקף עד י"ב טבת) תשמ"ז – לימודים והוראות מפרשת השבוע וכו' בקשר ובשייכות לפרשת היום.

(4 ראה גם לקו"ש ח"ד עמ' 1066.

(5 ועד"ז בנוגע ליוסף (שמו הראשון דכ"ק מו"ח אדמו"ר) – "אלה תולדות יעקב יוסף" – כלשון הכתוב (פרשתנו מה,

כו) "עוד יוסף חי".

(6 תענית ה,ב.

(7 סוטה יג, סע"ב.

תורה שבעל פה" [אשר, מפני "עת לעשות לה" גו"מ" התירו לכותבם]¹⁶, היינו, משנה וגמרא, ופירושיהן בדברי הגאונים וכו', עד לחיבורו של הרמב"ם, כפי שכותב בהקדמתו לספרו ש"בנותי בכל אלו הספרים וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים... בלשון ברורה ודרך קצרה", ולאחרי זה חיבור השולחן-ערוך דהבית-יוסף, חיבור השולחן-ערוך של רבינו הזקן (הלכות בטעמיהן¹⁷), וכן פסקי דינים וספרי כל גדולי ישראל לדורותיהם, כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (שניתן למשה מסיני¹⁸).

והנה, אף-על-פי שהעיקר והכלל הוא ספר-תורה - הרי, גם בנוגע למצוות כתיבת ספר-תורה¹⁹, כתב הרא"ש²⁰ שחיוב זה עיקרו "בדורות הראשונים שהיו כותבין ספר-תורה ולומדין בו, אבל האידנא שכותבין ספר-תורה ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים, מצוות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיה להגות בהן הוא ובניו, כי מצוות כתיבת התורה היא ללמוד בה, כדכתיב²¹ ולמדה את בני-ישראל שימה בפייהם, ועל-ידי הגמרא והפירוש ידע פירוש המצוות והדינים על בוריים, לכן, הם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם". וכן פוסק הבית-יוסף בשולחן-ערוך²² ש"האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן"²³.

ובדורותינו אלה, שאין צורך לכתוב ספרים, מכיוון שיכולים להשיג ספרים הנדפסים - יש לומר, שיוצאים ידי חובה גם על-ידי קניית ספרים הנדפסים, שגם על-ידם נעשה עיקר ותכלית

תוך כדי התגברות על כל המניעות והעיכובים, בדרכי נועם ודרכי שלום, ובאופן של "פדה בשלום נפשי גו' כי ברבים היו עמדי"⁸, שגם אנשי אבשלום התפללו לניצחוננו של דוד)⁹.

ו"הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור גו"¹⁰, כלומר, בבוא יום זה בשנה שלאחרי זה¹¹, ועל דרך זה מידי שנה בשנה, "נזכרים" ועל-ידי זה "נעשים" אותם העניינים שהיו בפעם הראשונה¹² - להיקבע ל"יום סגולה" ו"עת רצון" בכל הקשור לניצחונם של הספרים.

ומוכן, שכדי לדעת באיזה אופן צריכים לחגוג את ניצחונם של הספרים ("דידן - דהספרים - נצח") - יש "לשאול" את הספרים עצמם, כלומר, יש לעיין ולברר זה בספרים עצמם, ולהתנהג על-פי הוראתם, כדלקמן.

ב. ובהקדמה:

הספר הראשון והעיקרי הכולל את כל הספרים הוא, כמובן, ספר-תורה, החל מספר-תורה שכתב משה רבינו ו"נתנהו בארון לעד"¹³, שהוא המקור לכל ספרי-התורה, שכותבים ומעתיקים ומגיהים זה מזה, עד לספר-תורה דמשה רבינו¹⁴.

וספר-תורה זה כולל את כל הספרים - כל פרטי העניינים דתורה שבעל-פה, ובלשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו "משנה תורה": "כל המצוות שניתנו לו למשה מסיני בפירושן ניתנו, שנאמר¹⁵ ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצווה, ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצווה... תורה זו תורה שבכתב, והמצווה זו פירושה...

(8) תהילים נה, יט.

(9) ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.

(10) ל' הכתוב - אסתר ט, כח.

(11) שבו מודגשת השמחה בפועל ובגלוי עוד יותר - לאחר שכבר היה גם ה"פדיון שבויים" של הספרים (רובם ככולם) שהושבו למקומם בפועל ממש, ביום שני לסדר "ושבתי בשלום אל בית אבי", ב' כסלו (ראה גם קונטרס משיחות ש"פ ויצא עמ' 15 ואילך, ובהערות 18-2). ולהעיר מלשון חז"ל (בנוגע לימי החנוכה) - "לשנה אחרת קבעום" (שבת כא, ב).

(12) ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(13) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד - סכ"ב יד, א"ב.

(14) ראה גם צפע"ג עה"ת ר"פ וילך ובהנסמך שם.

(15) משפטים כד, יב.

16 גיטין ס, א"ב. וש"נ.

17 לשון ההקדמה לשר"ע אדה"ז.

18 ראה מגילה יט, ב. הנסמך בלקו"ש ח"ט עמ' 252.

19 "מצוות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר-תורה לעצמו, שנאמר (וילך לא, יט) ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר, כתבו לכם תורה שיש בו שירה זו כו'" (רמב"ם הל' ס"ת רפ"ז).

20 הלכות קטנות ריש הל' ספר-תורה.

21 וילך שם.

22 יו"ד סע"ד ס"ב.

23 ויתירה מזה - לכמה דעות (דרישה ופרישה שם סק"ח. ש"ך שם סק"ה) המצווה "האידנא" היא רק בחומשים משנה

וגמרא כו', ולא בס"ת.

כו' אייִאפשר להקדיש מלוא תשומת־הלב לזהירות ושמירה בתכלית על שלימותם של ספרי הלימוד, ואדרבה – הלימוד כדבעי הוא באופן שמדפדף הלוך ושוב, ומספר אחד למשנהו וכו', עד שספרי הלימוד בלים ונקרעים מרוב השימוש²⁷, על דרך לשון המשנה²⁸ "הפוך בה והפוך בה... ובלה בה". ונמצא, שהספר־תורה עצמו מדגיש גם את מעלת שאר הספרים ("פירושה"), שאף שגדלה ביותר מעלת וקדושת הספר־תורה, מכל מקום, שלימות הספר־תורה – "ולמדה את בני־ישראל שימה בפייהם" – הוא על־ידי הלימוד בשאר הספרים דווקא, שעל־ידם יודעים "פירוש המצוות והדינים על בוריים".

ד. ויש להוסיף, שהדגשת הלימוד מתוך ספרים הנדפסים היא – לא רק בנוגע ל"פירושה" (שבהכרח ללמדו מתוך ספרים הנדפסים שבהם נכתב "פירוש" התורה שבכתב), אלא גם בנוגע לתורה שבכתב עצמה:

בנוגע לחיוב כל יחיד להשלים פרשיותו עם הציבור²⁹, שנוסף לכך ש"שומע כל התורה כולה כל שבת בציבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע – שניים מקרא ואחד תרגום"³⁰ – מצינו שהאריז"ל היה נוהג לקרות הפרשה (כל פסוק ב' פעמים) מתוך ספר־תורה כשר³¹. וכן מביא

המצווה, "ולמדה גו' שימה בפייהם", לימוד וידיעת התורה²⁴.

ונמצא, שאף שישנו ספר־תורה, הספר הראשון והעיקר הכולל את כל הספרים – מכל־מקום, כדי שיהיה הלימוד בפועל, "ולמדה גו' שימה בפייהם", צריך ללמוד (לא בספר העיקרי והכללי, אלא) בריבוי הספרים המבארים את כל העניינים שבספר העיקרי והכללי, אשר, על־ידם דווקא נעשה השלימות של ספר־התורה, "ולמדה גו' שימה בפייהם".

ג. ועניין זה מודגש גם בחילוק בין הלימוד בספר־תורה ללימוד בשאר הספרים (חומשי תורה, משנה וגמרא ופירושיהן) – הן בנוגע לזמן הלימוד, והן בנוגע לאופן הלימוד:

זמן הלימוד: הלימוד והקריאה בספר־תורה – אינו אלא בזמנים קבועים, ביום השבת, בשני וחמישי, וכיוצא בזה, וגם אז קורין בספר־תורה עצמו רק העולה לתורה והקורא בתורה, ואילו כל הציבור שומעים את הקריאה מתוך החומשים הנדפסים. מה־שאי־כן בנוגע לשאר ספרים – חיוב הלימוד בהם הוא בכל יום ויום, ובכל רגע פנוי.

ואופן הלימוד: הלימוד והקריאה בספר־תורה – צריך להיות בתכלית הזהירות בכבודו ושלימותו של הספר־תורה, עד לזהירות שלא לגעת בספר־תורה ללא מפה וכו'²⁵. מה־שאי־כן בנוגע ללימוד בשאר ספרים – אף שהלימוד צריך להיות באופן של כבוד וכו', הרי זה שלא בדומה כלל לזהירות בקריאה בספר־תורה.

ונקודת־החילוק – שהקריאה בספר־תורה עיקרה (לא הבנת תוכן הלימוד, כי אם) קדושת העניין והאותיות כו'²⁶, ואילו הלימוד בשאר הספרים הוא בשביל לדעת פירוש המצוות והדינים על־בוריים, על־ידי העיון וההעמקה להבין היטב בשכלו כו', והרי, מטבע הדברים שבעת הלימוד בהבנה והשגה

27 ולכן, "ספרים של חבירו אסור ללמוד בהן שלא מדעתו... משום דבעל הספרים חושש שמא יקרא בהן הרבה עד שיקרעו מרוב משמושם" (שו"ע אדה"ז או"ח סי"ד סי"ג. וש"נ), וכן המוצא ספרים או שהופקדו אצלו, שצריך לגוללן כד שיכנס בהן מהאוויר פ"א בכל ל' יום, שאז, יש לו רשות לקרות בהם – "לא יקרא פרשה וישנה, ולא פרשה שלא למדה מעולם, מפני ששוהה הרבה ומושך אילך ואילך ומקלקל הספר" (שם חו"מ הל' מציאה ופקדון סכ"ה. וש"נ). ורק בנוגע לתלמיד חכם יש מתיירים ללמוד בהם, כי, ודאי אדעתא דהכי הפקידו אצלו (שם סכ"ו. וש"נ).

28 אבות פ"ה מכ"א.

29 ברכות ת, סע"א. רמב"ם הל' תפילה ספ"ג.

30 שו"ע ואדה"ז או"ח הל' שבת רסרפ"ה.

31 שער הכוונות עניין ליל ו', פ"ח שער הנהגת הלימוד.

ובנוגע לתרגום – "היה לו תלמיד אחד שהיה קורא לו התרגום מתוך ספר התרגום, והוא אומר אחריו" (שער הכוונות שם. אבל בפע"ח שם: "ומורי זלה"ה היה שומע").

24 פרטי השקו"ט בזה – ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג עמ' 17 ואילך.

25 ראה מגילה בסופה. רמב"ם הל' ס"ת פ"י ה"ו. שו"ע יו"ד סרפ"ב ס"ד.

26 ולכן, גם עס־הארץ שלא ידע מאי קאמר, עולה לתורה ומברך ברכת התורה (הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ).

רבינו הזקן בשולחן-ערוך שלו³² ש"מי שהוא רגיל בפסקי טעמים בעל-פה טוב שיקרא שנים מקרא בספר-תורה כשר בכל ערב שבת וערב שבת".
ואף-על-פי-כן, המנהג בפועל – "מעשה רב"³³ – גם אצל גדולי ישראל, וכן אצל רבותינו נשיאינו, שקורין שניים מקרא (לא מתוך ספר-תורה כשר, אלא) מתוך חומשים הנדפסים דווקא³⁴, שבזה מודגש עוד יותר עליו הספרים הנדפסים (נוסף לכך שעל-ידם נעשה עיקר שלימות הספר-תורה, "ולמדה גו' שימה בפיהם", לימוד וידיעת פירוש המצוות והדינים על בוריים).

ה. על-פי זה מובן בהנ"ל – ובהקדמה:

על-פי הנחות העולם – נצחונו של דבר יקר ערך, כמו אבנים טובות ומרגליות, הוא, בזה שמוסיפים בכבודו על-ידי שמירתו במקום הכי מכובד, שלא יגעו בו, ועל-אחת-כמה-וכמה שלא ישתמשו בו, ולכל היותר – לראותו מזמן לזמן. ומצינו דוגמתו גם בענייני קדושה – בנוגע לבניין בית-המקדש:

בדרושי חסידות של פרשת השבוע, פרשת ויגש³⁵, מבואר העילוי של בית-המקדש לגבי המשכן, שהמשכן היה מארזים, "קורות בתינו ארזים"³⁶, מין הצומח, ובית-המקדש, שנתווסף בו העילוי של דירת קבע (לא רק "ואהיה מתהלך באוהל"³⁷), היה מאבנים דווקא, מין הדומם – על דרך ובדוגמת העילוי דיהודה (ביטול, בחינת הדומם) לגבי יוסף (לשון תוספת וריבוי, בחינת צומח) לעתיד-לבוא, שבמקום עניין "ויגש אליו יהודה"³⁸, שיהודה ניגש ליוסף לקבל השפעה ממנו, יתעלה יהודה להיות למעלה מיוסף, כמו שכתוב בהפטרה³⁹ "הנה אני לוקח את עץ יוסף גו' ונתתי אותם עליו (למעלה ממנו) את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד גו' ועבדי דוד (מיהודה דווקא)

(32) שם ס"ד.

(33) ראה שבת כא, א. וש"נ.

(34) אף שהטעם הוא כדי שיוכלו לקרוא בעצמם גם התרגום, שנדפס בחומשים ביחד עם המקרא.

(35) תו"א ריש פרשתנו, ובארוכה – תו"ח שם. ועוד.

(36) שה"ש א, יז.

(37) ש"ב ז, ו.

(38) ריש פרשתנו.

(39) יחזקאל לו, יט, כה.

מלך עליהם גו' נשיא להם לעולם"⁴⁰.

והנה, אף שבית-המקדש הוצרך להיות מאבנים דווקא – מכל מקום, לא בנוהו מאבנים טובות ומרגליות, אלא מאבנים סתם, ואילו אבנים טובות ומרגליות נועדו לחושן ואפוד בבגדי כהונה וכהאי גוונא "לכבוד ולתפארת"⁴¹.

וראה נוספת וקרובה יותר – מספר-תורה, ששומרים אותו בכבוד גדול, בארון הקודש, "לייחד לספר-תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי"⁴².

אבל, הספר-תורה עצמו מדגיש ששלימותו היא על-ידי הלימוד והיגיעה כו' בשאר ספרים שמשמשים בהם ללימוד יום-יומי, ונמצא, שניצחונם של הספרים על-פי התורה – כמפורש בספרים עצמם – הוא בכך שמכאן ולהבא ישמרו עליהם בכבוד גדול, שלא ליגע בהם וכו', על-דרך ובדוגמת השמירה על ספר-תורה בארון-הקודש כו', אלא אדרבה) שמוסיפים עוד יותר בשימוש והלימוד בספרים, ואדרבה – ככל שמוסיפים יותר ללמוד בספרים, נתווסף יותר בכבודם של הספרים (גם אם יבלה ויקרע הספר מרוב לימוד), ועד שעל-ידי זה נתווסף גם בכבוד ושלימות הספר-תורה (שחייבים לשומרה בארון הקודש וכו'), שעיקרה ותכליתה, כאמור, "ולמדה גו' שימה בפיהם", על-ידי הלימוד בספרים הנדפסים.

ובלשון חז"ל – כדאיתא בתנא דבי אליהו⁴³ "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל, דבר על בני-ישראל, אומר אני – אליהו הנביא – שישראל קדמו", היינו, שהתורה עצמה מכריזה ש"ישראל קדמו", מכיוון שעניינה של התורה הוא הצייוני לבני-ישראל, ודוגמתו בנידון דידן, שהספרים עצמם מכריזים שתכליתם

(40) וי"ל, שבעניין זה מודגש העילוי דשבת שלאחרי חנוכה לגבי חנוכה – בדוגמת מעלת המקדש לגבי המשכן (ראה בארוכה קונטרס משיחות ש"פ ויגש תשמ"ז).

(41) תצוה כח, בי"מ.

(42) רמב"ם הל' ס"ת בסופן, שו"ע יו"ד רס"ב.

(43) כ"ה בכ"מ בד"ח (סה"מ ה"ש"ת עמ' 61. ועוד). וראה תדבאר פ"ד ופלא. ב"ר פ"א, ד.

ויראתו כו⁵⁰, כמו שכתוב⁵¹ "דע את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם".

ועוד וגם זה עיקר - שהלימוד עצמו הוא באופן שחודר כל המציאות שלו, "כל עצמותי תאמרנה"⁵², "ערוכה בכל רמ"ח אברים"⁵³, מהמוח שבראש עד להעקב שברגל⁵⁴, בכל החיות וההתלהבות כו', ובלשון חז"ל⁵⁵ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן כו", היינו, ש"עסק התורה שבכל אחד ובכל זמן (גם בזמן הגלות, גם בחושך כפול ומכופל דגלות זה האחרון) הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה בסני... כאלו קיבלה היום מהר סיני"⁵⁶, כמודגש בנוסח ברכת התורה שבכל יום - "נותן התורה", לשון הווה⁵⁷.

וכל זה - בנוגע לעצמו, ובנוגע לפעולה על הזולת, כלומר, לעורר רבים מישראל להוסיף בלימוד התורה, שכן, פעולת ההשפעה על הזולת, על-פי הציווי "ואהבת לרעך כמוך"⁵⁸, היא, "כלל גדול בתורה"⁵⁹, ויתירה מזה - "זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא"⁶⁰.

(משיחת שבת פרשת ויגש, ה' בטבת ה'תשמ"ח, התוועדויות תשמ"ח, כרך ב', עמ' 164-169 - מוגה)

ומטרתם (ובמילא, גם כבודם⁴⁴) - הלימוד בהם, אפילו על-חשבון שלמותם של הספרים, שייכלו וייקראו מרוב הלימוד.

1. המורם מכל האמור בנוגע לפועל - שמכאן ולהבא צריך לבוא לידי חיזוק והוספה בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז, וזהו "אבן הבוחן" לניצחונם האמיתי של הספרים, "דין (דהספרים) נצח".

ובפשטות - להוסיף בקביעות עתים לתורה, כולל ובמיוחד - לימוד ברבים⁴⁵, "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁴⁶, מתוך "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"⁴⁷.

ולכל לראש - לימוד המביא לידי מעשה ("גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"⁴⁸), לדעת את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה, עד ללימוד ההלכות, בספר הרמב"ם, בשולחן ערוך ונושאי כליו כו', ובפנימיות התורה, תורת החסידות, שעלידי זה⁴⁹ יכולים לקיים המצוות שחיובן תמידי בכל רגע, אמונת ה', יחודו, אהבתו

44) להעיר גם מסיום וחותרם שיעור היומי ברמב"ם (הל' סנהדרין ספכ"ד) "אין כבוד התורה אלא לעשות על-פי חוקיה ומשפטיה".

45) "לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה", ולא באופן ש"יושבים בד בבד (ביחיד) ועוסקים בתורה... שמתפשים כו" (ברכות סג.ב. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"י).

46) אבות פ"ג מ"ו.

47) שם פ"ו מ"ו.

48) קידושין מ.ב. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז שם ה"ב.ג. - ולהעיר מדרושי פ' ויגש, שיוסף ויהודה הו"ע תלמוד ומעשה, ומעלתו של יהודה לגבי יוסף (המודגשת בהפטרה) קשורה עם העניין שלעתיד לבוא מעשה גדול.

49) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב.

50) אגרת המחבר בריש ספר החינוך (בסופה).

51) דה"א כח.ט. וראה תניא קו"א קנו.ב.

52) תהילים לה.י. וראה תניא פל"ז (מו.א).

53) עירובין נד, רע"א. הל' ת"ת לאדה"ז שם ה"ט.

54) וכמ"ש (תולדות כוה), "עקב אשר שמע אברהם בקולי", כידוע הפירוש שגם ה"עקב" שברגל שמע כו' (ראה סה"מ

תש"ח עמ' 254. "התמים" ח"ו עמ' נב).

55) ברכות כב.א. וש"נ.

56) תו"א יתרו סז.ב.

57) לקו"ת תוריע כג.א. ובכ"מ.

58) קדושים יט.ח.

59) תו"כ ופרש"י עה"פ.

60) שבת לא.א. וראה תניא פל"ב (מא.א).

גאולה בביטחון גמור

ההדגשה בתענית עשרה בטבת – לחזק ולעודד את רוחם של בני־ישראל

"בחודש העשירי בעשור לחודש... סמך מלך בבל אל ירושלים", וצריך להבין: למה נאמר בכתוב זה (והועתק ברמב"ם) "סמך מלך בבל אל ירושלים", "סמך" דייקא, שהוא מלשון "עזר וסיוע", כמו "סומך נופלים" – בה בשעה שמדובר אודות המצור על ירושלים, התחלת (שכולל כל ההמשך ד) החורבן והגלות?! ויש לומר הביאור בזה:

בפסוק זה (ביחזקאל) – שעיקרו (לא סיפור המאורע, שכבר סופר לפני־זה, במלכים וירמיהו, אלא) כתיבת המאורע לדורות, "כתב לך את שם היום הזה את עצם היום הזה" – נתבאר התוכן (הפנימי) של כללות עניין החורבן והגלות, שאינו (עונש לשם נקמה חס־ושלום) אלא בשביל עלייה גדולה יותר, שזהו התוכן ד"סמך... אל ירושלים", מלשון "סומך נופלים" – שיתוסף בירושלים (שרומז גם על בני־ישראל) עילוי גדול יותר ויותר שלא בערך לגבי המעמד ומצב שלפני־זה.

וזהו גם הפירוש ורמז ב"סמך מלך בבל אל ירושלים" – שגם פעולת מלך בבל, נבוכדנאצר הרשע, שעשה מצור על ירושלים ("הביאה במצור ובמצוק"), היא עזר וסיוע ("סומך נופלים") לישראל, כי, מלך בבל [נוסף לכך שמצד עצמו אינו יכול לעשות מאומה כיוון שאינו אלא "כגרזן ביד החוצב"] אינו יכול לעשות מצור על ירושלים. ירושלים היא עירו של הקב"ה, "עיר אלוקינו", "קריית מלך רב", ועיר הבירה של בני־ישראל, "קריית חנה דוד", בניו של הקב"ה, ומובן וגם פשוט, שמלך בבל אינו יכול לפגוע חס־ושלום אפילו בחומת ירושלים, ועל־אחת־כמה־זכמה בירושלים עצמה, ובבית־המקדש. ובהכרח לומר שפעולתו של מלך בבל היא עזר וסיוע לבני־ישראל.

אלא שבימים ההם היה העזר והסיוע באופן שבגלוי ובחיצוניות היה מצור, עד לחורבן וגלות, כדי לתקן החטא וכו', אבל בימינו אלה, שמאז כילה חמתו בבית־המקדש, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות", ולאחרי כל הגזירות והשמדות רחמנא ליצלן ורחמנא ליסבולו בני־ישראל באריכות וקושי הגלות האחרון. ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בוודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, "די והותר" – נעשה העניין ד"סמך מלך בבל" אך ורק באופן של טוב הנראה ונגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תתייראו, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם... הגיע זמן גאולתכם!" וכדורנו זה (ובפרט בשנה זו "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה בתענית דעשרה בטבת – שעניינו (ככל התעניות) "לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" – בעניין "סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני־ישראל על־ידי הדגשת מעלתו של כלא־אחד־ואחד מישראל, ואהבת הקב"ה אליו באיזה מעמד ומצב שהוא, שלכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו עד עתה, יכול וצריך לקיים תורה ומצוות בשלימות, כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד על־ידי האמונה בביאת המשיח וביטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא", וההוספה בהכנה לביאתו על־ידי התשובה וקיום התורה ומצוות, ובלשון הכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", "שובה ישראל עד ה' אלוקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממש".

(מהתועדות שבת־קודש פרשת יחי – ועשרה בטבת ייהפך לשמחה – ה'תנש"א – מוגה.)

רבי צבי פסח פרנק ז"ל בעל 'הר צבי'

מסכת קשרים מיוחדת של הרבי עם אחד מגדולי רבני ארץ ישראל, רבה של ירושלים פוסק ומחבר • בנושאים מסוימים הביא הרבי את דעתו אף כי חלק עליו • פרק נוסף מתוך הספר עיר הקודש והמקדש במשנתו של הרבי • רשימה ראשונה

אינו רוצה — באמת!

רבי צבי פסח פרנק נולד בד' תשרי תרל"ד (לאביו ר' יהודה לייב) בקובנה. בשנת תרנ"ג עלה לארץ־הקודש. בשנת תרס"ח נתמנה לדיין בבית הדין של הפרושים בחורבת ר' יהודה החסיד. בשנת תרצ"ה נבחר לרבה של ירושלים. נחשב כאחד מגדולי הפוסקים בדור, שימש במשך כארבעים שנה כחבר מועצת הרבנות הראשית ונפטר בירושלים בשנת תשכ"א. תשובותיו נדפסו בשורה של ספרים אחר פטירתו, אך במיוחד מכונה הוא על שם ספריו, בעל 'הר צבי' ו'מקראי קודש' (על המועדים).

כפי הנראה (ראה מדורינו זה בגיליון תקלד עמ' 11) למרות שלא ראה את הרבי פנים־אל־פנים היה לו מושג־מה בגדולתו, הוא הבין "שכל ימי חייו הוא עוסק בתורה" ושהכול בטלים בפניו – כפי שעולה מיומנם של השלוחים לארץ הקודש בשנת תשט"ז שהעלו את רשמיהם בכתב (הדברים צוטטו בכ"פ חב"ד' גליון 911 עמ' 41):

"יום ב, ערב ראש חודש אלול, כפר חב"ד

"קארף, קרינסקי, ראזענפעלד, רימלער והרצוג נסעו לירושלים תבנה ותוכנן ביחד עם הרב סלונים לבקר את הרב פראנק, קיבלם בסבר פנים יפות, אודות כ"ק אד"ש אמר לנו הרב פראנק

שבפרשת השבוע איתא אודות מלך, שעלידי זה שכל ימי חייו הוא עוסק בתורה, אז במילא אין צריך להיות הענין של [=להבטיח שלא יהיה] רום לבבו מאחיו, כי מבטלים [=מתבטלים] כולם בפניו בדרך ממילא.

"ביקש למסור פ"ש [=פרישת־שלום] לאד"ש". מצידו של הרבי ניכרת לכאורה החשיבות שייחס לפסקיו, ואם כי לא היסס להעיר ולחלוק עליו – ראה בו בריסמכא.

בספר 'מי מלך' (כרך ג' עמ' 1171) מסופר, שבתקופה של אחרי יו"ד שבט התעניין רבה של ירושלים הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל אצל הרה"ג ר' מיכל חרל"פ – בנו של הגרי"מ חרל"פ זצ"ל מירושלים, ששימש ברבנות חשובה בקהילה יהודית בארצות־הברית ובא לבקר אצל רבה של ירושלים – "מה נשמע בליובאוויטש?".

הרב חרל"פ השיב: "הרבי השאיר אחריו חתן, שהחסידיים רוצים בו באמת והוא אינו רוצה באמת..." (מפי הגרמ"ל שפירא – נרשם על ידי הגה"ח רבי שמואל אלעזר היילפרין (ז"ל)).

מה בין טבילה להגעלה

עוד לפני הנשיאות: באיגרת מיום ערב שבת קודש יז אדר ראשון תש"ח (אגרות־קודש כרך ב'

של אפשרות שישתמשו בו באיסור כו' [שזה נעשה על-ידי הגעלה או שמלכתחילה לא בלע איסור – אך צריך להכשירו לישראל מאחר שהיה בעלות הגוי, והיתה לו אפשרות של שימוש באיסור].

לפי זה, במלחמת סיחון ועוג שהותרו האיסורים ממילא לא היתה גם אפשרות איסור (שלכך מיועדת הטבילה "להכשירן מן האיסור"), ולכן לא הוצרכו גם לדיני טבילה.

בין המפרשים שצוינו, הן ברשימת ההנחה בלתי מוגהת [שהרבי התבטא "ישנה אריכות השקלא־וטריא בזה באחרונים" וצויין שם: ראה שו"ת הר צבי יו"ד סימן קט] והן בשיחה המוגהת (לקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 363 הערה 6) צוין ל"שאלות־ותשובות הר צבי יורה דעה סימן קט". ושוב בלקוטי שיחות שם (עמ' 364 הע' 10): "שו"ת הר צבי שם". ואכן בספר חידושים וביאורים בש"ס (כרך א' סימן לג עמ' רסב טור שני) העתיקו את הנאמר בשו"ת הר צבי שם. אך כאמור הרבי התייחס לדברי ה"הר צבי" בהרחבה, למרות שחלק עליו.

שאלות ופרכות

בלקוטי שיחות (כרך יז עמ' 504) נדפס מענה הרבי ("ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א") כדלהלן:

...תמוה ביותר לפסוק כה'פרי חדש' (סימן תסח [ס"ק... שתלוי רק בדעתו לחזור]) נגד הרדב"ז [סימן עג, שבעקר דירתו עם אשתו ובניו אף על פי שדעתו לחזור – לא נקרא דעתו לחזור] שהוא דוקא שהובא לפסק הלכה בכל האחרונים; מגן אברהם (סימן תצו [=ס"ק ז]). באר היטב [=ס"ק ה], רבנו הזקן [=סימן תצו סעיף יו"ד העוקר דירתו עם אשתו מארץ ישראל לחוץ לארץ אף על פי שדעתו לחזור דינו כמי שאין דעתו לחזור], ערוך השולחן [=סעיף ה], משנה ברורה, נמוקי אורח־חיים (להגאון הצדיק ממונקאטש) [=סעיף קטן ב].

[ובפרט בנידון־דין שיצאו להרויח – אפשר גם ה'פרי חדש' מודה – עיין שם. והעובדא תוכיח – שמאריך שהותו בחוץ־לארץ יותר על המשוער] ולדעתי פשיטא שיהנה יו"ט שני של גליות]. מכתבו של השואל עליו השיב הרבי את תשובתו

עמ' שח) כותב הרבי להרה"ח ר' משה גוראריה אודות הקצבה של ועד הישיבות בשיקגו למוסדות התורה בארץ־הקודש, מתוכה ניתן לחב"ד סכום מזערי:

וחבל שלא נתקבלו הידיעות שביקשנו מאתם על־דבר הישיבה ותלמוד־תורה כי לכמה מוסדות בארץ־הקודש קבעו סכומים גדולים הרבה יותר.

הרבי מציע לא להתייאש:

ואולי כדאי שינסו גם עתה שישתדל בעדם הרב פראנק.

ופרט מעניין הקשור בחב"ד:

בספר 'תולדות חב"ד בארץ הקודש' פרק כה (עמ' קפט) נזכר, שבסמיכות לשנת תער"ב נפתח בירושלים סניף ישיבת "תורת אמת" ור"מ סניף זה היה הגאון רבי צבי פסח פראנק, לימים מרבניה הגדולים של ירושלים (וכן שם עמ' ריד).

חלקה הראשון של רשימתנו עוסק אפוא בהתייחסות הרבי אליו, ותורתו של הרב פראנק בשיחותיו ובתשובותיו.

בהתוועדות שבת־קודש פרשת נשא תשל"ו (שיחות־קודש תשל"ו כרך ב' עמ' 30 ואילך) דן הרבי בהרחבה בדברי הרמב"ן המסביר, כי הטעם שלא נצטוו על דיני הגעלה אחרי מלחמת סיחון ועוג (ורק אחרי מלחמת מדין) הוא, מכיוון שארץ סיחון ועוג היא מנחלת בני ישראל והותר כל שללם אפילו האיסורים, ולכן לא היה דין איסור בבלוע בכליהם.

על תירוץ זה של הרמב"ן הקשו מפרשים: הלא בפרשה זו נצטוו ישראל לא רק על הלכות גיעולי כלי נכרים, אלא גם על טבילת כליהם. הרבי מביא את התירוץ שדין טבילה נתחדשה מצוותו רק במלחמת מדין, מה שאין כן הגעלה בהכרח שהיתה גם מקודם. אולם, הרבי דוחה תירוץ זה שהרי הרמב"ן לא הזכיר בדבריו כלל חילוק זה שבין הגעלה לטבילה.

את הקושיה מתרץ הרבי לאור יסוד אותו ביסס על־פי דיוק בלשון רש"י, שגבי הגעלה כתב שמטהרת וגבי טבילה שמכשרת. כלומר, ההגעלה מוציאה את הטומאה ומטהרת את הכלי, ואילו הטבילה רק מכשירתו לשימוש ישראל ואינה מוציאה ממנו כל איסור, אלא שמוציאתו ממצב

בית יצחק, פקודת אלעזר, לבושי מרדכי, ספר מאורי האש) וממשיך:

וכמדומה ששקלוֹוטרו בזה גם בהירחון קול תורה' היוצא לאור בירושלים

כוונת הרבי (לפי פיענוח מערכת שולחן מנחם, היכל מנחם כרך ג' עמ' ערב הערה כט) היא, לנדפס שם בחוברת וא"ו סימן עו מהגאון רבי צבי פסח פראנק, ומשם נעתקו הדברים לספרו 'הר צבי' אורח חיים כרך ב' סימן קיד אות ב.

במכתבו להרה"ג ר' שמואל יאלוב בעל מחבר ספר שלמי שמואל, מיום י"ד מרחשון תש"כ (אגרות קודש כרך יט עמ' מד) כותב הרבי:

איברא דבספר ילקוט דת ודין (להרב דוד אסף, חיפה תש"ה), נדפס מכתב הרה"ג וכו' ר' צבי פסח פרנק שי' שקודם י"ג שנה אין נוהגין בו לא יארציית ולא קדיש.

אך הרבי ממשיך ומגיב (וראה עוד ב'שולחן מנחם' כרך ה' עמ' שז ובהערות):

אבל לא הביא כל סמוכין לדבריו, והרי בספרים הנ"ל [=שהרבי ציין להם לעיל שם] איפכא מסתבר...

נדפס [ב'אור הדרום' - הקובץ התורני האוסטרלי, חוברת א' שבט תשד"מ עמ' ה' ומשם -] ב'שולחן מנחם' כרך ב' עמ' רי (משם גם הועתקו פיענוחי המקורות דלעיל) הערה ה':

"לפני צאתי את ארץ־הקודש נכנסתי אל הגאון הגרצ"פ פראנק שליט"א, אב"ד ירושלים ת"ו, ושאלתי אותו כיצד לנהוג ביו"ט שני של גליות. אמרתי לו שאני נוסע עם אשתי למשך שנתיים. הוא פסק לנהוג רק יום אחד, כדין מי שדעתו לחזור. בינתיים עברנו מברזיל לארצות הברית. דבר זה שינה את המצב הכספי שלי, ונאלצנו להישאר בחוץ־לארץ זמן נוסף שקשה לשערו בדיוק מראש. לכן התעוררה אצלי השאלה אם הפסק הנ"ל חל גם במצב הנוכחי."

לשונו של ה'פרי חדש', אותו הזכיר הרבי הוא: "מודינא ודאי במי שעוקר דירתו ואשתו ובניו לילך לאיזה מקום לישא וליתן ולהרויח, אף שדעתו לחזור ולהתיישב במקומו הראשון, לא מיקרי דעתו לחזור". וכנראה נשמט הדבר מלפני ה"הר צבי".

כאשר נשאל הרבי אודות הדלקת נר חנוכה בנר חשמלי (אגרות קודש כרך ח"י עמ' רכח) השיב, כי "כבר דשו בזה רבים" ומציין לשורת ספרים (שו"ת

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב־4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (ב־2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר־חב"ד 6084000.

כמו־כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

"דידן (דהספרים) נצח"

הוספה באין ערוך

הביאור היחידי שניתן למצוא בתור סיבה שגרמה... לטענות אלו, עד למצב המבהיל והספיקות כו' שנמצאו בו בתקופה האחרונה, הוא - שליחותו של האלקים, כדי שעל-ידי זה יתוסף כמה פעמים ככה, עד להוספה שלא בערך, בהפצת המעיינות חוצה, כולל - כפי שחודרת בהפצת התורה והיהדות. וההוראה מזה בנוגע למעשה בפועל, אשר ביחד עם גודל השמחה, שמחה שפורצת גדר, ביטול כל הגדרים דמדידה והגבלה, יש להוסיף בעניין שבו היתה הטענה - הפצת המעיינות חוצה... ביתר שאת וביתר עוז, עד להוספה שבאין ערוך.

(ה' טבת ה'תשמ"ז, התוועדויות תשמ"ז כרך ב, עמ' 174)

ניצחון נשיא דורנו

כל אלו שהכריזו זה עתה "דידן נצח", בוודאי שכוונתם ב"דידן" היא - לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ובמילא עליהם לדעת שכל מה שבא בהמשך לדידן נצח הרי זה הניצחון דנשיא דורנו! ולכן כאשר עושים פעולה מסוימת - לא ייתכן שהדבר ייעשה על דעת עצמו היינו שעומד ברשות עצמו ו"כל הישר (או כל ה'קרומקייט' [=עקמומיות]...) בעיניו יעשה", ו"מי יאמר לו מה תעשה" - אלא "דידן נצח", נשיא דורנו שבודאי ינצח בדרכי נועם ובדרכי שלום.

(אור ל"ב טבת תשמ"ז, התוועדויות תשמ"ז כרך ב, עמ' 243)

'לפדות' עוד ספרים...

יש עדיין ספרים וכתבי יד של כ"ק מו"ח אדמו"ר ושל אביו אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הנמצאים בשביה במדינה ההיא ועדיין לא הוחזרו למקומם - [...] מה יכול כל אחד ואחד לעשות בפועל כדי לזרז את הפדין וההשבה של הספרים והכתבים?
התשובה לכך פשוטה:

על-ידי זה שכל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, יעשה עניין דוגמתו - על-ידי שיביא לביתו ולספרייתו וכיוצא-בזה, ספרי (וכתבי) קודש חדשים בדברי תורה, בהוספה על הספרים שיש לו מקודם ב"בית מלא ספרים" שלו... וכל הזריז הרי זה משובח.

(משיחת שבת פרשת ויגש ה'תשנ"ב, התוועדויות תשנ"ב כרך ב, עמ' 75)

יום סגולה ועת רצון

כבוא יום זה בשנה שלאחרי-זה, ועל דרך זה מידי שנה בשנה, "נזכרים" ועל-ידי זה "נעשים" אותם העניינים שהיו בפעם הראשונה - להיקבע ליום סגולה ו"עת רצון" בכל הקשור לניצחונם של הספרים. ומובן, שכדי לדעת באיזה אופן צריכים לחגוג את ניצחונם של הספרים ("דידן - דהספרים - נצח") - יש "לשאול" את הספרים עצמם, כלומר, יש לעיין ולברר זה בהספרים עצמם, ולהתנהג על-פי הוראתם... בנוגע לפועל - שמכאן ולהבא צריך לבוא לידי חיזוק והוספה בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז, וזהו "אבן הבוחן" לניצחונם האמיתי של הספרים, "דידן (דהספרים) נצח".

(קטעים משיחת שבת פרשת ויגש ה'תשמ"ח, התוועדויות תשמ"ח כרך ב, עמ' 164-168)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ה' בטבת – ד'ידן נצח'

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז)¹, לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז)².

* זה היום בו ד'ידן נצח³ באופן גלוי, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות⁴. כמו־כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב'בית חב"ד' הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.

מדברי הרבי במעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעיינות חוצה. לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטיעונים וההאשמות כאילו אגודת חסידי

(1) 'התוועדות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

(2) כך קרא הבעל־קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת.

(3) ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו – ויקרא רבה פכ"ד, ג. משמעותה בעבודת ה' נתבארה בהתוועדות תשמ"ז ח"ב עמ' 243.

(4) בסיום חזרת הש"ץ ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל הש"ץ (הרה"ח ר' זאב־יחזקאל ש'ל כהן כץ) לומר קדיש. הרבי הביע תמיחה על כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית הכנסת.

חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעיינות חוצה, הרי דווקא מטיעונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר⁵.

מההוראות ("אבן הבוחן" דנצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד ברבים, ולכל לראש – לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפדו] המביא לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם וש"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה⁶.

רכישת⁷ ספרי קודש – שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי – גם ספר התניא וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום־יום, שילמדו בהם לעתים קרובות. וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסבירו להם שלא יחששו מקריעה ברוב השימוש, כי אז אדרבה יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר.

וכן לדבר עם המו"לים ומוכרי הספרים על

(5) תקציר – ע"פ 'ימי חב"ד'.

בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת ע"פ ויגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד – וחייב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: 'ענינו הכן כולכם, לבניין בית המקדש העתידי בביאת דוד מלכא משיחא!' (התוועדות תשמ"ז ח"ב עמ' 203).

השיחה האחרונה, אור ל"ב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת י"ד שבט, לכל אנ"ש ולכל ישראל, אנשים נשים וסף, בנייהן הוספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י 'עשה לך רב' של כל אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).

(6) התוועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 212-211.

(7) השנה בערב שבת או במוצאי השבת וכי"ב, כמובן.

מתענים¹³. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'¹⁴.
סליחות¹⁵:

אומרים אותן בעמידה¹⁶, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, והוא רחום ו'שומר ישראל'¹⁷, בסדר דלהלן¹⁸:
 אשמנו / אֵל ארך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקיננו ואלוקי אבותינו, אזכרה מצוק¹⁹ / אֵל מלך²⁰ / אלקים באו גויים / כרחם /

הנחה מיוחדת לרכישתם, וכל הזרזו בכל זה הרי זה משובח, כולל גם עלידי הזמנה מראש כ'מנוי' ("פרענומערנטן") המקבל את הספר תיכף ומיד בצאתו לאור. וכן לקיים מנהג ישראל לתת מתנה לחתן - ש"ס, ולכלה - סידור 'קרבן מנחה' (ובימינו אלה - ספרי הלכה בעניינים השייכים להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה" בלשון הקודש, או מתורגם לשפת המדינה), וכל המרבה הרי זה משובח. וכן לתת ספרי קודש כמתנה, גם לילדים, לקראת שמחה פרטית או יום טוב⁸.

יום חמישי

עשרה בטבת

תענית ציבור⁹.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר¹⁰. השוכב לישון ובעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה¹¹.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים¹².

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה

(8) התועודיות תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103. סה"ש תשנ"ב עמ' 227, 360, 488.

(9) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטי שיחות כרך כה עמ' 267. כרך ט"ו עמ' 420 הערה 78 וש"נ). ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד"אתהפכא חשובא לנהורא" דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות - לקוטי שיחות כרך כה עמ' 464.

(10) סידור אדמוה"ז 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמך בהתקשרות, גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

(11) שו"ע ס' תקס"ד ונו"כ. בכף החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' 40 איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל עליפי הוזהר, מותר לכל הדעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

(12) ראה משנ"ב ס' תקנ"ט ס"ק ה, כף החיים שם ס"ק ט ונטעי' גבריא בן-המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ.

(13) ספר המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח צדק א"ח ס' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח. בשו"ת שם דן לומר עננו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשעור" האמורים שם, ובפסקי דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף באג"ק כ"ק אדמו"ר חט"ז עמ' שיג ובהגותו ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק "ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד - הובא בס' לקטי ישר] (וראה 'התקשרות' גיליון עמ' 18).

(14) משנה ברורה ס' תקס"ו ס"ק יג.

(15) סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 356.

אם חלה ברית מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בו ימי המשתה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ויודי כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמוה"ז ס' קלא ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357. אבל למעשה כן אומרים).

לעניין אבינו מלכנו, חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בהסכמת הרבי בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשולי הגיליון לפני 'למנצח יענך'. וצ"ע שבס' 'שיחות קודש' תשמ"ח א"א עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה תשמ"ח חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. 'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

(16) מובא מס' קיצור של"ה.

(17) כך נהגו תמיד במניין של הרבי בתענית ציבור שחלה בימי שני וחמישי (ואינו דומה לסדר הסליחות דצום גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות עצמן).

(18) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות' עליפי מנהג חב"ד'.

(19) בבית האחרון של פיוט זה, נדפס "גלה" (לשון עבר) לי טובו", ולכאורה, כיוון שזאת בקשה, צ"ל "יגלה" (לשון עתיד), וכן הוא בסידורים: יעב"ץ (המקורי, הוצאת אשכול ח"ב עמ' תצג) ואוצר התפילות (ח"ב עמ' 106).

(20) וצ"ל בו "כמו שהודעת", כנדפס בסידורי 'תהלת ה' הישנים (ולא "כהודעת" כנדפס במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד'), וכך נשמע בבירור מהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת.

קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם – יעלה³⁰.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך..."/ "ה' ה' אֵל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרם הקורא בתורה³¹. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור³². בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'³³. שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים ב, כה, א.ג. ירמיה לט, א. נב, דה. יחזקאל כד)³⁴.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום³⁵.
תפילת מנחה:
"בשעה מאוחרת³⁶. סדרה: וידבר וקטורת, אנא

30) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא וש"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.
31) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.
32) וסיים עם הש"ך, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ך.
33) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה. ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (בניגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה', שם אין הפסק בין "בשם" ל"ה") הכיח הראב"ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא **שה'** קרא, וכ"ד הזוקני, הספרוני ועוד, ואילו התרומים, רש"י (לפי הרא"ם) והאברבנאל פירשו **שמשא** קרא (ע' בתורה שלימה עה"פ). וכבר כתב הרבי, שחייבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (לקוטי-שיחות כרך טז עמ' 572). אמנם באבודרהם 'סדר תפילות התעניות ופירושן' (בדפוס ירושלים תשכ"ג ס"ע רנא) כתב זאת בקשר **לתפילה**, וסיים "ורוב ההמון טועים בזה". ולמעשה לפי הנהוג, כשאומרים 'אֵל מלך', שסיומו הוא בלשון הפסוק, מסיים הש"ך 'בשם ה' בהפסק בין 'בשם ל"ה', ואילו כשאומרים 'אֵל ארך אפיים' מסיים 'בשם ה' (ושם נאמר) ללא הפסק, וכן נהג הרבי כש"ך. וע"ע.
34) ע"פ המובא בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 בקשר ל"ז בתמוז ות"ב.

35) והטעם, כדאייתא בספרים [מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה רבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה.

36) ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה (מלקוטי-דבורים כרך א עמ' 216. ושם: "לא אחרי השקיעה, אלא בשעות המאוחרות, למשל בשעה 8 בשבעה-עשר בתמוז ובשעה 7 בתשעה באב" והוא לערך

אלוקינו ואלוקי אבותינו, אבן הראשה / אֵל מלך / אבותי כי בטחו²¹ / אֵל מלך / זכור רחמיך²² / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו²³ / הרשענו ופשענו²⁴ / משיח צדקך / אֵל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני²⁵ / 'אבינו מלכנו' הארוך²⁶, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו לו...' [ולא 'זכרנו בספר'²⁷] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'יחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים²⁸.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה²⁹.

21) פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות – חזורים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף הפיוט חזורים את כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות-קודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון בין בית לבית.

22) סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו '**פקדנו** בישועתך" בלא ו', כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות – מנהג חב"ד'.

23) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבוני' ולא עד בכלל. אחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

24) מדלגים "או"א . . . אשמנו... סרנו... ", כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה (ס' המנהגים עמ' 53). ו"א שהרבי היה מדלג גם "הרשענו ופשענו".

25) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

26) כולו יחידו ש"ך וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

בסידורי תורה-אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: זכיות ה' שבא וה' כ' בשורוק, וכ"ה בלוח התיקון לסידור תו"א, גי' תש"א. ואילו במחזור השלם מהשנים תשל"ג-ה: זכיות ה' בקמץ וה' כ' בחיריק, וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך ז' א' בסופו, ועוד.

27) ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'גדיל תורה' ברוקלין, גיליון נח עמ' קלו.

28) ספר-המנהגים שם, וש"נ.

29) שו"ע סי' תקס"ו סי"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א סי' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח סי' קז). במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תנינא ח"ב סי' נח וש"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים. "דברי כיבושין": כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה'³⁹.

תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין⁴⁰, יש להתחיל ערבית כך שיגיעו בשעת צאת הכוכבים לקריאת שמע, ולפחות - שייסימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת שמע בזמנה.

בכות, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נהו, - נו, ח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, תפילת שמונה עשרה³⁷.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'היו לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו³⁸, רק באם התפילה היא לאחר פלג המנחה. וכשאין נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים. תחנון, 'אבינו מלכנו', קדיש

עד כחצי שעה לפני השקיעה שם). וזאת ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדמוה"ז סי' קכט ס"א). שבתעניות "שאין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה". (לוח כולל-חב"ד.

37) שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו' בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו - לוח 'דבר בעיתו'. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שהם רגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף-החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד ע"כ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שזהו פי' 'סמוך' שבגמ' הנ"ל, ע"ד "סמוך למנחה". וראה ילקוטי יוסף - מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי גבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו ו"נ), ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובאו בספרים הנ"ל שם דעות אודות אמירת הש"ץ "או"א, ברכנו..." לפני הזמן הראוי לנ"כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ"כ, ראה בשו"ע אדמוה"ז ס"ו קכט מהרמ"א שם.

39) לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל כמנהג קבוע אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות קודש במקום שאפשר).
40) כמובן, אין לאחר תפילת ערבית משך זמן לאחר צה"כ, שהרי תמיד יש כאלה שקשה עליהם התענית, ואכן במוצאי תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם. אך מאידך אין להקדים ללא צורך, וראה במטה אפרים סי' תר"ב סכ"ט.

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש